

Nr 99.

Av herr **Roman m. fl.**, om anslag till inrättande inom Jämtlands län av en försöksanstalt för växtförädling.

Med anledning av Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen, nr 88 för innevarande år, att i understöd åt Sveriges utsädesförening för en filial i mellersta Norrland å extra stat för år 1917 anvisa för filialens upprättande 1,500 kronor samt för uppehållande av verksamheten vid densamma 8,000 kronor, tillåta vi oss avgiva följande motion.

I den kungl. propositionen bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över jordbruksärenden den 10 mars 1916 redogöres för 1914 års riksdagens behandling av i frågan väckt motion samt därefter för särskilda skrivelser till Kungl. Maj:t från de fyra sydligare norrländska hushållningssällskapens förvaltningsutskott, varav framgår, att Jämtlands, Gävleborgs och Västernorrlands läns hushållningssällskaps förvaltningsutskott i överensstämmelse med andra kammarens beslut vid den senare riksdagen år 1914 gjort framställning om utredning av behovet av en växtförädlingsanstalt för mellersta Norrland samt om framläggande för riksdagen av det förslag, vartill en sådan utredning kunde giva anledning, men med framhållande av att en dylik anstalt borde vara fristående eller självständig.

Sedan dessa framställningar remitterats till kungl. lantbruksstyrelsen, hava styrelserna för Sveriges utsädesförening och centralanstalten för försöksväsendet å jordbruksområdet däröver avgivit infordrade yttranden, vilka samtliga förorda inrättandet av en dylik anstalt, därvid de dock föreslå, att densamma borde bli en filial till Sveriges utsädesförening. Delvis med hänvisning till dessa yttranden, vilja vi framhålla våra synpunkter i denna för mellersta Norrland synnerligen viktiga fråga.

Professor H. Nilsson-Ehle uttalade under lantbruksveckan i Stockholm den 2 april 1913 på ett synnerligen kraftigt sätt behovet av flera filialer till Svalöv än de då vid Ultuna och Luleå befintliga och likaså i mån av behov kravet på *utvidgad lokal förädlingsverksamhet*. Efter att ingående hava behandlat utsädesföreningens arbete för mellersta Sverige säger professor Nilsson-Ehle, att *ganska* betydelsefulla resultat uppnåtts men i fråga om Norrland vågar den samvetsgranne forskaren ej göra något sådant uttalande, då Svalövsinstitutionens arbete för denna landsdel varit alltför obetydligt. Först på våren 1915 då frågan om växtförädling för mellersta Norrland, på sätt förut omnämnts, kraftigare framförts, har utsädesföreningens styrelse kommit så långt, att en utredning om anordnande av en filial för mellersta Norrland satts i gång. Nu framhålles även, att för mellersta Norrlands kustland ända upp till Umeå och Skellefteå enligt väl lokaliserade norrländska sakkunniges åsikt försöksverksamheten kan tillgodoses endast genom att förläggas till detta område. Jämtland anses emellertid påkalla egna försök på grund av sitt i geologiskt och klimatologiskt avseende alldeles skilda område. Om detta landskap yttras vidare: »det står visserligen i areal långt tillbaka för det nyss nämnda området (kuststräckan), men besitter i stället i sin rika jordmån så mycket större utvecklingsmöjligheter på jordbrukets område».

Till detta område bör man lämpligen även lägga de stora delar av nordvästra Ångermanland och södra Lappland, som sammanhånga med det jämtländska siluområdet, vilka delar genom inlandsbanans framdragande helt säkert gå en mycket löftesrik utveckling till mötes.

Arbetsordningen har utsädesföreningens styrelse angivit sålunda: »Fortsättning av iakttagelserna över dessa landsdelars särskilda behov av nytt odlingsmaterial samt av där rådande växtbetingelser och odlingsmöjligheter. Härtill fordras flitig beröring med de praktiska lantmännen samt besök inom områdets olika delar.»

Härav framgår ju synnerligen tydligt behovet av en förädlingsanstalt, förlagd till detta område redan nu. Allt för lång tid har redan gått förlorad för att nu ytterligare invänta resultaten av den till Sollefteåtrakten föreslagna för kusttrakterna huvudsakligen avsedda anstaltens verksamhet. Att denna anstalt skulle handhava en försöksverksamhet inom Jämtland och därmed förut omnämnda sammanhängande områden ställer sig mycket opraktiskt på grund av tågförbindelserna. För närvarande åtgår en hel dags tågresor mellan Sollefteå och Östersund.

Att vidare anordna fortlöpande jämförande försök går givetvis lättare, om en särskild anstalt förlägges även till Jämtland.

Den lokala förädlingens betydelse för ernående av ett gott resultat framhålles även av utsädesföreningens styrelse. Särskilt torde här kunna omnämnas foderväxternas betydelse för Norrland. Professor Nilsson-Ehle säger i en artikel, införd i Stockholms Dagblad den 20 mars innevarande år: »Emellertid inses allmänt, att foderväxterna måste spela den största rollen för Norrland. Vägledande för framtida förhoppningar på dessa växters förbättrande för Norrland synes mig framförallt det förädlingsarbete på detta område vara, som alltsedan år 1906 utförts i övre Norrland vid Sveriges utsädesförenings Luleåfilial. Av vallgräsen är det isynnerhet timotej, ängskavle, ängssvingel och hundäxing, som bearbetats. Urvalet har huvudsakligen utförts med material, hämtat från Norrlands vilda gräsflora. Hos de tre förstnämnda arterna har denna av doktor Ulander ledda förädling uppenbarligen givit påtagliga och vackra resultat, i form av säkert hårdiga och även i andra avseenden framstående nya sorter, som snart torde komma lantbruket till godo och som helt visst skola komma att avsevärt bidraga till höjandet av vallodlingen i Norrland. Föga tacksamt är däremot, enligt doktor Ulander, åtminstone för närvarande förädlingsarbete med rödklöver och andra dylika växter för övre Norrland.» Detta gäller särskilt övre Norrland. I fråga om det kalkrika silurområdet inom Jämtland däremot tro vi med säkerhet, att även klöverförädlingen skall visa gynnsamma resultat och likaså arbetet med förädlingen av de jämtländska gräsarterna. Dessas betydelse för dessa trakter torde knappast kunna över-skattas. Ett baljväxtrikt grönfoder, erhållet genom utsäde, producerat på själva växtplatsen, har en så stor betydelse för en lönande kreaturs-skötsel, att man kan säga det utgör ett oeftergivligt villkor för utvecklingen av en ekonomisk boskapsavel. Härom hänvisas i övrigt till det yttrande, som nyligen avgivits av professor Hansson i sammanhang med det viktiga spørsmålet om möjligheten att ersätta det utländska kraftfodret (se bilaga A).

Att inom Jämtlands län och särskilt hos den korporation, som har att iakttaga jordbrukets intressen, insikten är stark om det stora behovet av att erhålla en verklig och effektiv försöksverksamhet inom länet, framgår med tydlighet därav att hushållningssällskapets förvaltningsutskott enligt handlingar, som skola för vederbörande utskott framläggas, beslutit att från en del av den under dess förvaltning stående s. k. Liljewalchska fonden anslå dels till anstaltens organisation 1,500 kronor och dels till dess driftkostnader under fem år 2,000 kronor årligen. Hos förvaltningsutskottet har den meningen varit gällande, att det bästa vore, om för de nu ifrågavarande landsområdena inrättades

en fullt självständig anstalt; vad man här behöver är, anser man, förnämligast en rent praktisk försöksverksamhet, riktad på framställande av en för dessa landsdelar fullt lämplig praktisk utsädesfrövara; och därför skulle en del av den teoretiskt-vetenskapliga apparat, som är förbunden med Sveriges utsädesförening, vara överflödig. Men givetvis är det här av huvudsakligaste betydelse att snarligen få en försöksverksamhet till stånd och man är därför benägen att gå med på den vägen, som lättast leder till målet. Dock framgår av vad vi ovan yttrat att vi bestämt anse, att den jämtländska anstalten för att göra avsett gagn bör bli en från den nu föreslagna filialen vid Holm fullt fristående filial av Sveriges utsädesförening, såsom ock av lantbruksstyrelsen antydes såsom det mest lämpliga.

De av utsädesföreningen beräknade årliga kostnaderna 9,200 kronor, vari även ingår kostnaden för en del mindre arbeten inom Jämtlands län, hava av lantbruksstyrelsen nedsatts till 8,000 kronor eller med arbetskostnaden för den till Jämtland förlagda delen av den ifrågasatta dubbel-filialen. Under förutsättning att en särskild anstalt förlägges till Jämtland torde man kunna minska de av utsädesföreningen beräknade utgifterna med följande belopp:

Ersättning för jord till försök	kronor	400
Resor mellan huvudstationerna	»	200
Lokala försök med resor	»	200
Hyror	»	100
Utsäden och konstgödsel	»	50
Frakter och körslor, postporto och telefon	»	100
Skrivmateriel, påsar, etiketter, inventarier och underhåll...	»	100
Summa kronor		1,150.

De årliga utgifterna för den till Västernorrlands län förlagda anstalten skulle då bli..... kronor 6,850.

För driftkostnaderna till en anstalt förlagd till Jämtlands län kunna då användas:

Besparingar enligt ovanstående beräkning	kronor	1,150
Av Jämtlands läns hushållningssällskaps förvaltnings- utskott beviljade	»	2,000
Återstår att fylla genom statsanslag	»	3,700
Summa kronor		6,850

Detta belopp kräves under förutsättning att anstalternas utgifter beräknas bliva lika stora.

Lämpliga platser för förläggande av en försöksanstalt inom Jämtlands län kunna med säkerhet erbjuda sig såväl i Storsjötrakten som i det synnerligen bördiga området vid nedre delen av Ströms vattudal.

Av vad ovan i korthet anförts torde tydligt framgå, att behov för såväl en till Sollefteåtrakten förlagd växtförädlingsanstalt för kustlandet inom mellersta Norrland som en till Jämtlands silurområde förlagd liknande anstalt är synnerligen stort. För en sådan anstalt, till vars organisation av Jämtlands län lämnas 1,500 kronor, skulle enligt vad ovan visats erfordras allenast en ökning av det årliga statsanslaget av 3,700 kronor. Det torde emellertid böra överlätas åt vederbörande utskott att beräkna den och i så fall till vilket belopp det för Västernorrlandsanstalten avsedda anslaget må kunna minskas genom ett bifall till vår framställning; med hänsyn härtill hava vi ansett det anslag, som av oss bör begäras, lämpligen böra sättas till 5,000 kronor.

På grund av vad sålunda anförts tillåta vi oss hemställa,

att riksdagen måtte för sin del — med bifall till Kungl. Maj:ts proposition, nr 88, vad den avser anordnande inom Västernorrlands län av en filial till Sveriges utsädesförening — för inrättande på lämplig plats inom Jämtlands län av antingen en självständig försöksanstalt eller ock en filial till Sveriges utsädesförening av enahanda omfattning och beskaffenhet som den ovan omförmälda inom Västernorrlands län, samt för uppehållande av verksamheten vid densamma för år 1917 på extra stat bevilja ett anslag av 5,000 kronor.

Stockholm den 28 mars 1916.

Gottfrid Roman.

U. Holm.

J. Östling.

Prof. Nils Hansson om de gynnsamma resultaten av pågående utfodringsförsök.

Vid lantbruksveckans supé för ett par dagar sedan antyde jordbruksministern, som känt, att det yppat sig möjligheter att bättre än hittills med landets egna resurser tillgodose ladugårdarnas behov av äggviterika fodermedel. Den litet hemlighetsfulla form som meddelandet fick gjorde att större förhoppningar väcktes än vad som var avsett och man trodde på sina håll, att svenska ladugårdsskötseln rentav skulle kunna göra sig helt oberoende av kraftfoderimporten. Det har också gissats i olika riktningar om var de nya möjligheterna vore att söka, inom direkt odling eller genom kemisk behandling och fabrikation.

Vid ett samtal som en medarbetare i Dagens Nyheter haft med föreståndaren för Centralanstaltens avdelning för husdjursskötsel, prof. Nils Hansson, vilken av statsrådet Beck-Friis antyddes som den vilken skulle göra't, omtalade denne vad det var fråga om. Sedan en tid tillbaka ha på föranstaltande av Centralanstaltens husdjursavdelning på egendomar i Jämtland och Ångermanland företagits utfodringsförsök med kreatursbesättningar för att utröna om kraftfodret, de äggviterika oljekakorna o. d., kunde ersättas med hemmaproducerade fodermedel. Försöken äro ännu inte avslutade, men så mycket är redan klart, att det med prima hö av baljväxter utan kraftfoder går att fullt täcka kreaturens äggvitebehov och hålla mjölkproduktionen på samma höjd som vid utfodring med oljekakor.

Detta resultat är synnerligen betydelsefullt och det är särskilt en livsfråga för de norrländska ladugårdarna som härmed förts mot sin lösning. På senare åren har rovdlingen tagit fart i Norrland och på detta fodermedel har en rationell mjölkproduktion kunnat byggas. Men utfodringen med de på kolhydrater rika rotfrukterna kräver ett äggviterikt fodermedel som komplement. I fredstid och i de med täta järnvägar utrustade delarna av landet ha oljekakorna varit det självskrivna äggvitefodret. Men i Norrland ha de långa järnvägsfrakterna och ännu mer de oftast stora avstånden till stationerna fördyrat och försvårat användningen av oljekakor. Härtill har kommit den abnorma prisstegringen under kriget. Det har därför varit nödvändigt att söka ett fodermedel, som kunde produceras hemma på gårdarna och som kunde ersätta foderkakorna. Ett sådant naturfoder har man funnit i en sammansättning av klöver och andra baljväxter, vilket, om man får prima vara, kan innehålla lika mycket äggviteämnen som vetekli.

Utom på detta sätt genom odling har det, sedan importen av foderkakor försvårats genom kriget, gjort sig gällande en allmän strävan att tillvarata de äggvitekällor som finnas i landet. Bland annat har man vid exportslakterier landet över börjat tillvarata avfallet och blodet för framställande av blodmjöl, ett bra kraftfoder för svin. På dessa olika vägar kan importbehovet avsevärt reduceras, men att bli oberoende av kraftfodermedelsinförseln ligger ej inom möjligheternas område.

På senare tiden har startats en oljekaksfabrik i Karlshamn, andra dylika ha dessutom planlagts. Härigenom vinnes visserligen ej oberoende av införseln, men tillgången till förstklassig vara blir lättare och för fabrikationen är det nödvändigt att hålla ett lager råämnen i landet, vilket är en fördel vid kristillfällen.